

Інституційний: створення Національного агентства регулювання ШІ; формування підрозділів реагування на ШІ-генеровані загрози у структурі Центру протидії дезінформації при РНБО.

Просвітньо-комунікативний: системна публічна кампанія з верифікації ШІ-контенту та розпізнавання дипфейків; навчання держслужбовців; партнерство з медіа та НГО. Комплексна реалізація цих напрямів дозволить Україні перетворитися з об'єкта ШІ-маніпуляцій на суб'єкта активної протидії їм.

Джерела та література

1. Дія.АІ: Ваш персональний помічник у світі державних послуг. URL: <https://diia.gov.ua/diia-ai> (дата звернення: 10.04.2026).

2. Україна презентувала чернетку Стратегії розвитку ШІ до 2030 року. URL: <https://digitalstate.gov.ua/uk/news/govtech/ukrayina-prezentovala-draft-stratehiyi-rozvytku-shi-do-2030-roku-fokus-na-praktychne-zastosuvannia-infrastrukturu-ta-vlasni-modeli> (дата звернення: 10.04.2026).

3. Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on measures for a high common level of cybersecurity across the Union (NIS 2 Directive). *Official Journal of the European Union*. URL: <https://www.nis-2-directive.com/> (дата звернення: 10.04.2026).

4. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2024 on horizontal cybersecurity requirements for products with digital elements (Cyber Resilience Act). *Official Journal of the European Union*. URL: <https://www.european-cyber-resilience-act.com/> (дата звернення: 10.04.2026).

5. Sounding the alarm: how high-profile threats influence learning behaviors. Immersive Labs. URL: <https://www.immersivelabs.com/resources/blog/sounding-the-alarm-how-high-profile-threats-influence-learning-behaviors> (дата звернення: 10.04.2026).

6. Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості : збірник тез круглого столу (14 березня 2025 р.) / упор. О. О. Барабаш. Львів : ЛьвДУВС, 2025. 238 с.

7. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). *Official Journal of the European Union*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1689> (дата звернення: 10.04.2026).

8. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 10.04.2026).

9. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 10.04.2026).

10. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 10.04.2026).

УДК 316.77:004.738.5:355.01

Горішна О., доктор філософії у галузі Освіта/Педагогіка; Зозуляк М.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕХАНІЗМИ МАНІПУЛЯЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ

Анотація. У роботі проаналізовано роль соціальних комунікацій в умовах війни як критичної інфраструктури формування громадської думки, суспільної консолідації та інформаційної безпеки. Розкрито трансформацію цифрових платформ і месенджерів у ключові канали оперативної взаємодії держави й громадян, а також інструменти волонтерської самоорганізації. Окреслено основні механізми маніпулятивного впливу: дезінформацію, інформаційний оверлоад, ботоферми, дипфейки та емоційні тригери.

Підкреслено значення когнітивної війни, у межах якої об'єктом впливу стає сприйняття реальності. Обґрунтовано необхідність розвитку медіаграмотності та критичного мислення як чинників стійкості до інформаційних загроз.

Ключові слова: соціальні комунікації, інформаційна війна, дезінформація, медіаграмотність, маніпуляція.

Horishna O., Ph.D. (Ped.); Zozuliak M.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

SOCIAL COMMUNICATIONS AND MANIPULATION MECHANISMS IN WARTIME CONDITIONS

Abstract. *The paper analyzes the role of social communications in wartime as a critical infrastructure for shaping public opinion, social cohesion, and information security. It highlights the transformation of digital platforms and messengers into key channels of interaction between the state and citizens, as well as tools for volunteer self-organization. The main mechanisms of manipulative influence are outlined, including disinformation, information overload, bot networks, deepfakes, and emotional triggers. The study emphasizes the concept of cognitive warfare, where perception becomes the primary target. The importance of media literacy and critical thinking as factors of resilience to information threats is substantiated.*

Keywords: *social communications, information warfare, disinformation, media literacy, manipulation*

У сучасних умовах воєнних дій соціальні комунікації набувають визначальної ролі як інструмент формування громадської думки, консолідації суспільства та забезпечення інформаційної безпеки держави. Вони виступають не лише каналом передачі інформації, але й середовищем смислотворення, у якому відбувається інтерпретація подій, конструювання наративів і формування колективної ідентичності. Водночас активізуються механізми маніпулятивного впливу, що реалізуються через дезінформацію, фейки, пропаганду, емоційне навантаження повідомлень та алгоритмічне підсилення контенту в цифрових медіа. Особливу небезпеку становить цілеспрямоване використання соціальних мереж для поширення викривленої інформації, що здатна впливати на психоемоційний стан аудиторії, підривати довіру до інституцій та дестабілізувати соціальну ситуацію.

В умовах сучасної війни соціальні комунікації трансформуються з допоміжного інструменту в критичну інфраструктуру виживання. Як зазначають експерти Національного інституту стратегічних досліджень (2022), цифрові платформи стали базою для «мережевої стійкості» країни, де поєднуються державні директиви та низова самоорганізація [4].

Згідно з даними щорічного дослідження USAID/Internews (2023), понад 75% громадян України ідентифікують соціальні мережі (зокрема Telegram та Viber) як основне джерело оперативної інформації. Це перетворює месенджери на головний майданчик для контрпропаганди та офіційних роз'яснень [7]. Феномен «швидких зборів» та волонтерської логістики став можливим завдяки горизонтальним зв'язкам. У звітах Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки (2023) наголошується, що швидкість цивільної комунікації часто перевищує можливості традиційних бюрократичних інституцій у питаннях гуманітарного забезпечення [6]. Впровадження цифрових інструментів екстреного оповіщення, як застосунок «Повітряна тривога» та чат-бот «Ворог», продемонструвало ефективність двосторонньої комунікації між державою та громадянином, де кожен стає учасником системи оборони (Міністерство цифрової трансформації України, 2024) [3].

В мінливих умовах сьогодення соціальні комунікації стають головним театром «когнітивної війни». Як стверджує фахівець із комунікаційних технологій Г. Почепцов, об'єктом атаки в сучасному конфлікті є не стільки територія, скільки «сенсорне сприйняття реальності» населенням [4].

Варто звернути увагу на технології деструктивного впливу: інформаційний оверлоад – це штучне створення надлишкового потоку новин, де правда змішується з напівправдою, що призводить до «втоми від співчуття» та апатії, що є однією з цілей ворожих ІІСО (Детектор Медіа, 2023) [1]; використання ботоферм для масового поширення панічних настроїв або штучного роздмухування внутрішніх конфліктів (наприклад, мовне питання чи мобілізаційні процеси), яке базується на психологічних тригерах страху та гніву, які блокують раціональне мислення; дипфейки та маніпулятивний контент, де використовується ШІ для створення фальшивих звернень керівництва або подробиць свідчень з фронту з метою деморалізації особового складу та цивільних.

Дослідники Інституту соціальної та політичної психології НАПН України (2023) підкреслюють, що тривалий стрес робить свідомість більш схильною до віри в теорії змови та прості пояснення складних проблем. Це створює сприятливий ґрунт для ворожих наративів про «зраду» або «безнадійність боротьби» [2]. У таких умовах критично важливими стають розвиток медіаграмотності, критичного мислення та формування стійкості до інформаційних впливів як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях. Таким чином, соціальні комунікації в умовах війни виступають одночасно як ресурс захисту та як потенційний інструмент маніпуляції, що потребує усвідомленого регулювання, етичного осмислення та наукового аналізу.

Джерела та література

1. Детектор Медіа. Як працює російська пропаганда під час війни: аналітичний звіт, 2023. URL: <https://detector.media/projects/disinfodetector/> (дата звернення: 21.03.2026).
2. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Наукові праці інституту щодо колективної травми та маніпуляцій, 2023. URL: <https://ispp.org.ua/library/> (дата звернення: 21.03.2026).
3. Міністерство цифрової трансформації України. Проєкт «ЄВорог»: Цифрова участь громадян в обороні держави, 2023. URL: <https://diia.gov.ua/services/yevorog> (дата звернення: 21.03.2026).
4. Національний інститут стратегічних досліджень. Стратегічні комунікації як чинник стійкості держави, 2022. URL: <https://niss.gov.ua/publikaciyi> (дата звернення: 21.03.2026).
5. Почепцов Г. Г. Когнітивні війни в інформаційному просторі. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2022.
6. Центр протидії дезінформації при РНБО України. Методи маніпуляцій у цифровому середовищі, 2024. URL: <https://cpd.gov.ua/> (дата звернення: 21.03.2026).
7. USAID / Internews (2023). Медіаспоживання в Україні: ставлення та довіра до медіа. URL: <https://internews.ua/opportunity/media-consumption-survey-2023> (дата звернення: 21.03.2026)

УДК 659.1:355.01(477)

Горішна О., доктор філософії у галузі Освіта/Педагогіка; Подсаднюк Т.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ У КОНТЕКСТІ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Анотація. Соціальна реклама є важливим елементом стратегічних комунікацій у період військової агресії, оскільки пронизує різні сфери суспільного життя – від інформування та підтримки громадян до мобілізації та зміцнення національної єдності. Вона формує довіру до державних інституцій, сприяє психологічній стабільності населення та розвитку громадянської активності. Особливу увагу приділено принципам достовірності, своєчасності та відкритості повідомлень, які забезпечують ефективну протидію дезінформації та зміцнюють суспільну стійкість. Міжнародний аспект соціальної реклами проявляється у формуванні зовнішнього сприйняття конфліктів та підтримці солідарності на глобальному рівні.